

ko tudi v drugih knjigah in revijah. Sodelovati bi morali pri tem predvsem bibliotekarji na Loškem. Jože Dežman je videl vlogo zbornikov v bodoče tudi v tem, da se bolj obrnejo k človeku in mikroštudijam, kjer se ljudje lažje identificirajo. Nekateri že nekaj let

v svetu znano vzpodbudo »Koplji, kjer stojiš«, vzamejo tako zares, da financirajo posamezen zbornik iz samoprispevka krajanov (Središče ob Dravi).

Vinko Demšar

PEDAGOŠKO ZGODOVINOPISJE NEKDAJ IN DANES — STALNA POSTAVITEV V SLOVENSKEM ŠOLSLEM MUZEJU

Dvoje posvetovanj ob 90-letnici muzeja, 18. in 19. aprila 1988

Med prireditvami ob otvoritvi prvega dela stalne razstave v Slovenskem šolskem muzeju, ki je sovpadala z 90-letnico prve ustanovitve muzeja sta bila tudi dva posveta. Prvi, bolj historičen, je želel soočiti starejše in sodobno pisanje o zgodovini šolstva in pedagogike, drugi, bolj muzejski, pa naj bi ob predstavitvi stalne postavitve (Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja I.) odpiral možnost za diskusijo o problematiki stalnih postavitve v muzejih nasploh.

Posvetovanje o pedagoškem zgodovinopisju nekda in danes je pričel gost z Dunaja, dr. Helmuth Engelbrecht, znanstveni sodelavec tamkajšnjega inštituta pedagoških znanosti, in predstavil *zgodovino pedagoške historiografije v Avstriji*. Omenil je njeno neopaznost in omejen krog ne le piscev, ampak tudi tistih, ki hočejo o razvoju pouka in vzgoje vedeti kaj več. Zanimivo je poudaril vplive politike na pedagoško historiografijo — kadar se politika več ukvarja z izobraževanjem, je več pobud tudi za historične obravnave. Pri obravnavi zgodovine univerz — najčešče ob različnih jubilejih — je naglasil, da osnovalo raziskovanja predstavljajo njihovi arhivi in delavci v njih, ki pripravljajo publikacije in objavljajo vire. Vrsto preglednih del o avstrijskem šolstvu v drugi polovici 19. stoletja (F. Hochegger, A. Ficker, J. Helfert), objav virov (K. Wotke) in del začetka tega stoletja (G. Strakosch) je zaključil z omembo svojega v petih delih pisanega dela o zgodovini avstrijskega izobraževanja. Ko je predstavil začetke muzejske predstavitve šolstva (1864 razstava učil, razstava 1898 ob cesarjevi obletnici, ki je prerasla v muzej), je omenil to stoletje kot čas propada pedagoške historiografije, kar pa se v zadnjih desetletjih izboljšuje.

Pedagoško zgodovinopisje na Slovenskem je predstavil dr. Vasilij Melik z ljubljanske univerze, in opozoril na šolstvo kot predmet narodno politične borbe, ki ima zato obsežnejšo zgodovino kot pri narodnih s trdnimi mejami. Poleg številnih starejših del o zgodovini šolstva (precej so o tem — v zvezi z uveljavljanjem slovenščine — pisali literati) je referent omenil

dve središči tovrstnih raziskav po vojni: stolico za zgodovino šolstva in pedagogike (dr. V. Schmidt kot avtor temeljnega pregleda te problematike do 1870) in Slovenski šolski muzej (ki ga je obnovil v začetku petdesetih let in nato dolga leta vodil France Ostanek). Muzej je pripravil 150 razstav in izdal čez 40 razstavnih katalogov ter drugih publikacij (npr. zbornik Osnovna šola na Slovenskem 1869—1969, pregledno delo J. Ciperle—A. Vovko: Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja). Predavatelj je posebej omenil še različne tovrstne regionalne študije ter obravnave posameznih šol, predmetov ali tem, posebej pa še bibliografijo za slovensko zgodovino šolstva, ki jo — urejeno po letih — prinaša Zbornik za zgodovino šolstva in prosvete (doslej za leta 1945 do 1984). Svoj prispevek je dr. V. Melik zaključil z mislijo, da je bilo veliko narejenega, a čaka še veliko dela, saj »ne bo zmanjkalo snovi ne za razstave ne za razprave. Vsekakor pa lahko rečemo, da se naša zgodovina šolstva razvija mnogo bolje in uspešneje kot pa naše šolstvo.«

Dr. Vladeta Tešić, prof. beograjske univerze, je kritično predstavil *pedagoško zgodovinopisje pri Srbih* in omenil, da je ta zanemarjena in da je opazen nek zastoj, posebej pa je opozoril na problematiko pouka zgodovine pedagogike na filozofskih fakultetah in pedagoških akademijah — kar je (roko na srce) lahko aktualno vprašanje tudi pri nas. »Posla ima mnogo i kako nas vreme dalje nosi bit će ga i više.«

Kustos zagrebškega šolskega muzeja Ivan Vavra je obdelal *Pedagoško zgodovinopisje na Hrvatskem* in predstavil najprej rezultate lanskoletne (1987) razstave gradiva za zgodovino šolstva in pedagogike na Hrvatskem, ki je zbrala (le izbor) okoli 250 monografij iz let 1946 do 1986 na to temo, nato pa omenil še po okoli 150 časopisnih člankov letno. Večina monografij predstavlja preteklost ene šolske ustanove ob različnih obletnicah, žal so čestokrat za starejša obdobja premalo kritične, kakšna tretjina pa je posvečena razvoju ene vrste šol ali pa šolstvu na določenem

področju. Poleg »klasičnega« delo o šolstvu na Hrvatskem Antuna Cuvaja (Građa za povijest školstva), je referent izpostavil skupinsko delo v redakciji dr. D. Frankovića Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj in zbornik o povojni pedagogiki in šolstvu (1976). Pri poskusu prikaza sedanjega stanja tovrstnih raziskav je referent opozoril na odprte probleme, ki jih je pred četrto stoletja pokazal Franković in ugotovil, da večina od njih še čaka na svoje raziskovalce. Za resno raziskovanje pa so potrebne le tri—štiri stvari: uporabni načrti, sposobni raziskovalci ter informacijska in finančna podpora.

Diskusija, ki jo je odprla pripomba dr. F. Strmčnika, ki je vodil posvetovanje, da je razvoj pedagoške misli pri Hrvatih za korak pred nami, je sicer kazala na dinamično razpravo — vsaj tema o (ne)upoštevnanju zgodovine šolstva in pedagogike na fakultetah se je primerjalo kar sama ponujala, a do soočanja misli o tem in o takih vprašanih ni prišlo.

Ce je bilo prvo posvetovanje zastavljeno historiografsko, pa je posvetovanje Stalna postavitev v Slovenskem šolskem muzeju odpirala muzejska vprašanja. Uvodni referent dr. Sergej Vrišer, prof. muzeologije na ljubljanski filozofski fakulteti je govoril o *izkušnjah pri postavitvi stalnih razstav*. Izpostavil je problematiko stalnih razstav, ki so odprta vprašanja kar dobršnega števila slovenskih muzejev, omenjal tehnične možnosti ter možnost komercializacije ponudbe. Če omenimo še dve misli: »muzej brez stalnih zbirk ni muzej« in »študijsko pripravljena razstava se lahko meri z znanstvenimi teksti«. Z razmišljanji o pedagoški funkciji razstave ter sodelovanju z arhitektom, oblikovalcem ter o dilemi veliko ali malo eksponatov in z ugotovitvijo, da se novosti slabo vpeljujejo, je referent sklenil svoje razmišljanje.

Tako predstavljeni splošni problematiki stalnih razstav je sledil prispevek Jasne Horvat, kustosinje Narodnega muzeja v Ljubljani. Govorila je o *stalni razstavi zgodovine civilizacije in kulture na Slovenskem*, ki želi predramiti pogled v preteklost s prikazom odnosa človeka do okolja in poudarjanjem stalnic in sprememb v posameznih obdobjih z materialnimi preostalki, originali in kopijami, pisanimi viri in ilustracijami, zemljevidi in preglednicami. Zanimivo razmišljanje je ostajalo bolj pri prikazu načrtov, kakor pa predstavitvi že narejenega dela na stalni predstavitvi preteklosti Slovencev.

Simpatičen referat dr. Maxa Liedtkega, prof. zgodovine pedagogike na univerzi Erlangen-Nürnberg, je obravnaval *šolsko zgodovino v povezavi s kulturnim*

razvojem (ob primeru Bavarskega šolskega muzeja). Šolski muzeji navadno predstavljajo razrede, ki jih je opremljajo z različnimi poudarki. Postavitev v Bavarskem šolskem muzeju v Ichenhausnu pa kaže na šolo kot na nosilca kulturnega razvoja, ki se obdrži še po propadu državnih tvorb in prenaša naprej (Sumerci-Babilonci-Grki-Rimljani-Germani). Zanimiva razmišljanja o šoli kot inštitucionalizaciji prenašanja kulture, izročila, o šoli kot trojanskem konju (nikoli ni zagotovljeno, da bodo učenci prenehali z učenjem tam, kjer žele starši, učitelji ali država) pa so skušali prenesti tudi v muzej.

V obsežnem diskusijskem prispevku je Izet Rizvanbegović, svetovalec zavoda za napredek vzgojno-izobraževalnega dela Bosne in Hercegovine govoril o *nekaterih oblikah uporabe muzejskih zbirk v pedagoške namene v zvezi z reformo šole*. Referent je najprej uvodoma omenil pedagoško historiografijo v Bosni in Hercegovini, nato pa psovetil več časa razmišljanju o znanstvenosti zbirke, kolikor daje učencem osnove za zgodovinsko mišljenje ter o oblikah sodelovanja šol in muzejev. Na vprašanje dr. Liedtkeja o razmerju teksta in slike pri načrtovani razstavi civilizacije in kulture na Slovenskem je J. Horvat v odgovoru omenila še nedodelan koncept in lapidarne tekste razstave Narodnega muzeja, ter kritično opozorila na razmerje tekst—slika pri pravkar odprti razstavi o zgodovini šolstva, saj da je bolje napisati knjigo, kakor pa razstavo preobložiti s tekstom.

Diskusijo je sklenil prispevek Jožeta Ciperla — ki je skupaj z mag. Andrejem Vovkom avtor razstave v Slovenskem šolskem muzeju — z orisom poti do te razstave. Nastajala je od leta 1985 ter želela predstaviti razvoj šolstva kompleksno hkat s političnimi, ekonomskimi in socialnimi danostmi. Opozoril je na vire ter na številne arhive, biblioteke in muzeje, kjer je bilo potrebno zbrati, kar je pedagoška preteklost zapustila, na nekatera nova spoznanja ter na materialne in prostorske možnosti, ki so pogojevala nastajanje razstave.

Čeprav je tematika stalnih postavitev vsaj v muzejih, ki jih bodo še morali pripraviti, odprt in aktualen problem, posvetovanje pa je bilo zastavljeno dovolj spodbujajoče, do temeljitejšega soočanja stanja v slovenskih muzejih ni prišlo in posvetovanje se je mirno končalo. Vsako od obeh posvetovanj, kjer je bilo vzorno poskrbljeno za simultano prevajanje, je zbralo zanimive referente in po kakih trideset udeležencev. Prireditelji obljublajo, da bodo referate objavili v prihodnji številki Zbornika za zgodovino šolstva in prosvete.